

Vlaams
Parlement

ingediend op **1423** (2017-2018) – Nr. 3
1 maart 2018 (2017-2018)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Buitenlands Beleid,
Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking,
Toerisme en Onroerend Erfgoed
uitgebracht door Steve Vandenberghe

over het voorstel van resolutie

van Tine Soens, Katia Segers en Güler Turan

betreffende de recente ontwikkelingen in Polen
en de verdediging van de Europese
waarden en fundamenteën,
in het bijzonder de rechtsstaat
met zijn scheiding der machten

*Samenstelling van de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden,
Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed:*

Voorzitter: Rik Daems.

Vaste leden:

Ingeborg De Meulemeester, Marc Hendrickx, Jan Van Esbroeck, Karl Vanlouwe, Karim Van Overmeire,
Manuela Van Werde;

Sabine de Bethune, Vera Jans, Ward Kennes, Johan Verstreken;

Rik Daems, Herman De Croo;

Tine Soens, Güler Turan;

Wouter Vanbesien.

Plaatsvervangers:

Cathy Coudyser, Danielle Godderis-T'Jonck, Andries Gryffroy, Sofie Joosen, Elke Sleurs,
Sabine Vermeulen;

Karin Brouwers, Griet Coppé, Joris Poschet, Valerie Taeldeman;

Jean-Jacques De Gucht, Marnic De Meulemeester;

Renaat Landuyt, Steve Vandenberghe;

Bart Caron.

Toegevoegde leden:

Stefaan Sintobin;

Christian Van Eyken.

Documenten in het dossier:

1423 (2017-2018) – Nr. 1: Voorstel van resolutie

– Nr. 2: Amendement

INHOUD

1. Inleidende uiteenzetting van Yves Wantens, algemeen afgevaardigde van de Vlaamse Regering in Polen en de Baltische Staten	4
2. Vragen en opmerkingen van de leden	8
3. Antwoorden van Yves Wantens	10
Gebruikte afkortingen	12

De Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed hield op 6 februari 2018 een gedachtewisseling met de algemeen afgevaardigde van de Vlaamse Regering in Polen en de Baltische Staten over het voorstel van resolutie betreffende de recente ontwikkelingen in Polen en de verdediging van de Europese waarden en fundamenten, in het bijzonder de rechtsstaat met zijn scheiding der machten.

1. Inleidende uiteenzetting van Yves Wantens, algemeen afgevaardigde van de Vlaamse Regering in Polen en de Baltische Staten

Yves Wantens, algemeen afgevaardigde van de Vlaamse Regering in Polen en de Baltische Staten, zal aan de hand van de tekst van het voorstel van resolutie een aantal zaken toelichten en ook bijkomende informatie geven.

Het verhaal over de Rule of Law in Polen is eigenlijk reeds begonnen onder de vorige regering. In juni-juli 2015 had de toenmalige regering van PO een amendement laten goedkeuren in het parlement waardoor vijf rechters van het Grondwettelijk Hof vervangen werden: drie rechters werden vervangen op 6 november 2015 omdat hun mandaat afliep en nog eens twee rechters werden in december 2015 vervangen. De vorige regering heeft dan vijf nieuwe rechters benoemd. Daarna vonden er verkiezingen plaats. De partij PiS had een motie ingediend bij het Grondwettelijk Hof die ze terug ingetrokken heeft op het ogenblik dat ze de verkiezingen gewonnen had. Het Grondwettelijk Hof zelf had ondertussen geoordeeld dat de vervanging van de drie rechters van wie het mandaat afliep in november, correct was. President Duda heeft echter geweigerd om hen de eed te laten afleggen. Over de vervanging van de twee rechters van wie het mandaat afliep in december, oordeelde het Hof echter negatief, omdat dit volgens de grondwet door de nieuwe regering moest gebeuren. Drie rechters die correct benoemd waren, hebben hun eed niet kunnen afleggen; vijf rechters die door de nieuwe regering werden benoemd, hebben wel hun eed afgelegd. Slotsom is dat er op dit ogenblik te veel rechters zijn in het Grondwettelijk Hof. Volgens sommige interpretaties zijn slechts twee van de vijf door PiS benoemde rechters grondwettelijk en zouden de drie rechters die door de vorige regering werden benoemd, ook de eed moeten kunnen afleggen en kunnen meedraaien in het Grondwettelijk Hof.

In totaal werden zeven amendementen ingediend over de werking van het Grondwettelijk Hof. De samenstelling op dit ogenblik is van die aard dat een meerderheid van het huidige Grondwettelijk Hof veeleer PiS-gezind is. Volgens bepaalde interpretaties rijst het probleem dat een aantal beslissingen van het Grondwettelijk Hof ongrondwettelijk zijn en dat andere rechters en rechtbanken kunnen oordelen of ze die beslissingen al dan niet volgen. Men zal dus in bepaalde gevallen wellicht met een lacune worden geconfronteerd.

Een van de problemen van de Poolse justitie is het gebrek aan efficiëntie. De termijnen voor behandeling van rechtsdossiers zijn vrij lang. Ook de toegang tot wettelijke ondersteuning voor mensen die de middelen niet hebben voor een advocaat is problematisch. Bij de verschillende goedgekeurde wetten over het Grondwettelijk Hof, het Hooggerechtshof en de Raad voor de Rechtspraak, gaat het niet zozeer over de efficiëntie, maar veeleer over wie waar wordt benoemd. Het Grondwettelijk Hof heeft onder het vorige voorzitterschap een aantal amenderingen ongrondwettelijk verklaard. Het voorliggend voorstel van resolutie geeft correct weer dat een aantal van die beslissingen van het Grondwettelijk Hof niet gepubliceerd werden. Achteraf werden een aantal beslissingen toch gepubliceerd met uitzondering van de beslissing van 9 maart 2016. Die is nog steeds niet gepubliceerd.

In juli 2017 lagen drie wetsontwerpen voor; twee ervan werden uitgesteld omdat de president zijn veto gesteld heeft na het protest in Warschau. Hij heeft dan een aantal amenderingen voorgesteld. Uiteindelijk werden die onderhandeld in het parlement en werd er in december vorig jaar beslist om die twee wetsontwerpen goed te keuren. Eind december 2017 heeft de president de twee wetten ondertekend. De snelle ondertekening viel samen met de uitspraak van de Europese Commissie om artikel 7 in werking te laten treden. Dat was ook deels een reactie van de president daarop.

De derde wet, over de gewone rechtbanken, is wel goedgekeurd en gepubliceerd. Er zijn wel een aantal wijzigingen doorgevoerd aan de twee andere wetten, om rekening te houden met de opmerkingen van president Duda. Op dit ogenblik is men bezig de namen in te vullen van de rechters voor de Raad voor de Rechtspraak. Die raad wordt samengesteld uit vijftien rechters en de voorzitter van het Hooggerechtshof, met daarnaast nog tien leden die ambtshalve zitting hebben: vier parlementsleden en twee senatoren, plus vier andere waaronder een vertegenwoordiger van de president en een vertegenwoordiger van de procureur-generaal. Er was een compromis gesloten dat binnen die vijftien rechters iedere partij in het parlement een rechter zou kunnen aanwijzen. De afgelopen twee weken hebben alle oppositiepartijen, met uitzondering van Kukiz – dat is de partij van de Poolse rocker Paweł Kukiz, die naar beleid vrij kort bij PiS staat – beslist om niemand voor te stellen. Zij gaan ervan uit dat de procedure sowieso ongrondwettelijk is. Volgens de grondwet is het de raad zelf die beslist en moeten er ook rechters zijn van het Hooggerechtshof. Op dit moment is er onder de achttien kandidaten slechts één rechter bij het Administratieve Hof, maar geen enkele van het Hooggerechtshof. Vermoedelijk zal de oppositie daaromtrent opnieuw naar het Grondwettelijk Hof stappen. Bij het verstrijken van de deadline eind januari 2018 waren er slechts dertien kandidaten bekend; er werd dan nog heel actief gezocht, zodat er uiteindelijk achttien zijn. In principe wordt er gestemd met een tweederdemeerderheid in een eerste ronde; in een tweede ronde met een gewone meerderheid. Men verwacht dat de beslissing zal vallen eind februari of in de loop van maart. De huidige voorzitter van die raad heeft uit protest twee weken geleden ontslag genomen. Zijn functie wordt momenteel uitgeoefend door de voorzitter van het Hooggerechtshof die zelf ook gevat wordt door de nieuwe wetgeving: omdat ze 65 jaar is zou ze in principe ook moeten vertrekken. De Grondwet zegt ook dat mandaten voor zes jaar duren. Die wetten bevatten elementen met waarschijnlijk genoeg stof om ze grondwettelijk aan te kaarten.

Een ander controversieel punt is dat al begin vorig jaar de functie van minister van Justitie en van procureur-generaal werd samengevoegd. Dat was reeds zo tot 2009 toen werd beslist die twee functies uit elkaar te halen.

Het voorstel van resolutie heeft het ook over de Mediawet. Die wet is nog steeds tijdelijk, zeker wat de openbare omroep betreft. Er zijn in het parlement gesprekken aan de gang over een mogelijke amendering inzake de private media.

De manifestatie op 11 november 2017 heeft heel wat media-aandacht gekregen. De nieuwe wet op de samenkomsten, die ook vorig jaar werd goedgekeurd, bepaalt dat er geen andere manifestaties op dezelfde plaats mogen plaatsvinden bij manifestaties die regelmatig gehouden worden (vier keer per jaar, of eenmaal per jaar maar wel drie jaar opeenvolgend). Op 11 november viert Polen zijn nationale feestdag. De Poolse nationale trots is groot. Op die dag vinden er dan ook heel wat activiteiten plaats, onder meer toespraken van de premier en de president. De betoging van de uiterst rechtse groepering had geen toestemming gekregen, maar had zich aangesloten bij de manifestatie van 11 november. Dat leidde tot incidenten. In de media werd de Poolse regering een gebrek aan kordaatheid verweten. De president heeft daarna wel verklaard dat er in Polen

geen plaats is voor extreem rechts, maar in internationale media was wel het beeld gecreëerd dat de manifestatie voor de nationale feestdag een uiterst rechts evenement was. Dat beeld moet wel wat genuanceerd worden.

Momenteel bestaat ook controverse over de beslissingen over de houtkap in het Bialowiezawoud. In december 2017 heeft daarover een zitting plaatsgevonden. Er komt een motie op 20 februari 2018 en kort daarna zal een beslissing genomen worden over eventuele sancties. Op dit moment is er ook de beslissing dat Polen 100.000 euro dwangsom moet betalen per dag dat de houtkap verder doorgaat. Ondertussen heeft er wel een regeringswissel plaatsgevonden, die wellicht wel bepaalde gevolgen zal hebben.

Sinds september 2017 is er een nieuw instituut in het leven geroepen, het National Institute of Freedom, dat de financiering van ngo's coördineert. Voordien hadden een aantal departementen hun eigen budgetten voor steun voor ngo's. Dat agentschap houdt zich ook bezig met een aantal Europese fondsen en met onder meer steun van Noorwegen, dat wel vetorecht heeft bij een aantal beslissingen.

Een ander element waar het voorstel van resolutie kort naar verwijst is de mars in oktober 2016 tegen een voorstel tot verstrenging van de abortuswetgeving. Dat voorstel werd daarna teruggetrokken. Enkele weken later werd een ander voorstel gelanceerd dat abortus gemakkelijker wou maken. Door problemen bij PO en de partij Nowoczesna werd dat echter niet ter stemming voorgelegd in de commissie. Op dit ogenblik is er opnieuw een meer conservatief wetsvoorstel waarover nog geen stemming heeft plaatsgevonden.

Wie de actualiteit in Polen volgt, heeft de afgelopen weken allicht de berichtgeving gevolgd over de amendering van de nieuwe wet over "de herinnering". Dat ligt zeer gevoelig. Er was reeds een amendering in 2016, maar met de nieuwe amendering wordt ook een strafrechtelijke vervolging ingevoerd, een gevangenisstraf van drie jaar. Voor twee groepen wordt een uitzondering gemaakt: artistieke en wetenschappelijke actoren. Maar wat bijvoorbeeld met een onderzoeksjournalist? Alle joodse organisaties hebben zeer negatief gereageerd. Tussen de eerste stemming in het parlement en de tweede stemming in de Senaat heeft Israël zeer sterk gereageerd en werd gevraagd dat Polen die wet introk. Dat is echter niet gebeurd. Er is wel voorgesteld een commissie in het leven te roepen met Polen en Israëlieten om de zaak te bespreken. Polen heeft een aantal personen voorgesteld, maar Israël vindt dat de voorgestelde leden zich op een te laag niveau bevinden. Het gaat om vicedirecteurs van het instituut IPN, de vicedirecteur van het Wereldoorlog II-museum en een onderstaatssecretaris Buitenlandse Zaken. De VS hebben Israël gesteund. Tegen de verwachtingen in heeft de Senaat de amenderingen ook goedgekeurd op 31 januari 2018. Nu is het aan de president om al dan niet zijn handtekening te zetten. Voor Polen was de reactie van Israël en de VS wat onverwacht. In de media wordt gesteld dat Polen het wat verkeerd heeft ingeschat. Polen heeft op dit moment nog steeds geen nieuwe zaakgelastigde in Israël. Noch het parlement, noch Buitenlandse Zaken heeft de gevolgen van de beslissing goed ingeschat. Het valt ook op een slecht moment, omdat de nieuwe eerste minister Mateusz Morawiecki net aan een charmeoffensief bij de EU bezig is betreffende de Rule of Law.

Een element dat niet in het voorstel van resolutie staat bij de hervorming van het Hooggerechtshof is de creatie van nieuwe kamers. Zo wordt er een kamer gecreëerd voor discipline. Een andere kamer gaat over uitzonderlijke zaken. In gevallen van sociale ongelijkheid en vragen over legitimiteit kunnen op vraag van de procureur-generaal, de voorzitter van het Hooggerechtshof en ook de ombudsmannen (kinderombudsman, algemene ombudsman, consumentenombudsman) bepaalde

beslissingen van andere rechtbanken nietig worden verklaard. Daarvoor is er een periode van vijf jaar de tijd. In uitzonderlijke gevallen, en dat is geldig voor drie jaar, kan men teruggaan tot 1997, het moment waarop de nieuwe Poolse grondwet werd goedgekeurd. Bij een aantal ambassades in Warschau leeft de vrees dat dit tot juridische onzekerheid kan leiden, ook ten aanzien van de zakenwereld. Misschien is het niet zo bedoeld, maar de maatregel is vrij ruim.

De nieuwe eerste minister is in december 2017 benoemd en heeft dan de regering herschikt begin januari 2018. Een aantal mensen uit de conservatieve vleugel van PiS, op Defensie, Buitenlandse Zaken en Justitie, zijn uit de regering gezet en vervangen door technocraten. Men zegt dat het de bedoeling van de huidige regering is om voor de komende verkiezingen – op 19 oktober parlamentsverkiezingen en op 20 oktober presidentsverkiezingen – te focussen op de economie. Polen doet het momenteel namelijk zeer goed op economisch vlak. In 2017 was er een groei van 4,8 percent, voor 2018 wordt een groei van 4 percent verwacht. Het begrotingstekort is in 2017 kleiner uitgevallen dan verwacht. De werkloosheid is gezakt en de salarissen stijgen. De groei wordt vooral gestimuleerd door de interne consumptie. Met het programma 500+ (vergelijkbaar met de kinderbijslag hier) ontvangen veel gezinnen meer cash. Polen ontvangt ook het grootste budget van de EU voor projecten. Dat maakt dat heel wat wordt geïnvesteerd in infrastructuurwerken. Polen is de laatste jaren een grote bouwwerf op allerlei vlakken, zowel bij de privésector als de openbare sector. Men vermoedt dat voor 2018 de Poolse positieve handelsbalans minder groot zal worden door de aankoop van materiaal voor die geplande investeringen.

De regeringswissel werd in de peilingen als positief beoordeeld. Als er nu verkiezingen zouden plaatsvinden zou PiS zelfs 48 percent halen. De oppositie, inzonderheid PO, kan zich momenteel moeilijk profileren. Op het vlak van migratie bijvoorbeeld ligt het standpunt van PiS op de zelfde lijn als dat van de oppositie. Het debat over abortus zou mogelijk in de kaart kunnen spelen van de meer linkse partijen. Links is momenteel niet vertegenwoordigd in het parlement. In 2015 zijn enkele linkse partijen een coalitie aangegaan. Voor een coalitie geldt echter een kiesdrempel van 8 percent en die werd niet gehaald. Nowoczesna, veeleer een liberale partij, zou mogelijk samengaan met PO, wat hen volgens de peilingen 28 percent zou geven.

Kort samengevat: economisch gaat het zeer goed met Polen. Voor de problematiek van de Rule of Law is Polen aan een charmeoffensief bezig ten aanzien van de EC. Men heeft nu wel terug problemen gekregen met die wet over IPN. Iedereen is het erover eens dat de term 'Poolse doodskampen' niet correct is. Duitsland heeft dat ook bevestigd en neemt de volledige verantwoordelijkheid op zich voor die concentratiekampen. Het moeilijke punt is dat de Poolse regering zegt dat de Polen altijd het slachtoffer geweest zijn en dat er geen enkele Pool met de Duitsers heeft gecollaboreerd. Men haalt in dat verband het voorbeeld aan van de familie Ulma in Markowa. De Poolse premier Mateusz Morawiecki heeft daar recent een persconferentie gehouden. Die familie is inderdaad door de nazi's vermoord omdat ze een aantal joodse families had geholpen. Aan de andere kant zijn er echter, vooral op het platteland, heel wat gevallen van joodse eigendommen die werden aangeslagen en van joden die door Polen werden verklikt, gelyncht of vermoord. Het gaat weliswaar om een heel kleine minderheid, maar het is wel een realiteit. Vooral met de ontkenning daarvan heeft Israël problemen. Israël heeft ook aan 6000 Polen die joden gered hebben een onderscheiding gegeven. De Poolse overheid spreekt van 60.000 Poolse 'redders', de internationale Holocaust Association van veeleer 20.000. Die organisatie is ook tegen de nieuwe wet gekant, vooral omdat het erop lijkt dat men onderzoek naar mogelijke betrokkenheid van Polen bij de jodenvervolgung wil bemoeilijken. Zowel bij Israël als de joodse organisaties in Polen ligt dat moeilijk. De Poolse regering heeft het duidelijk onderschat, temeer omdat Polen

zich heeft onthouden bij de stemming over Jeruzalem bij de VN. Internationaal gezien trekt Polen dus wel de kaart van Israël en de VS.

2. Vragen en opmerkingen van de leden

Tine Soens stelt dat de evolutie in Polen al minstens twee jaar aan de gang is. Er is al heel wat tijd en dialoog over gegaan. Voorlopig lijkt die dialoog niet meteen te werken als een regering er echt op gebrand is om de scheiding der machten te ondermijnen of ontmantelen. Zij heeft de indruk dat het alleen maar van kwaad naar erger is gegaan. Jarosław Kaczyński zei onlangs nog: "The program of deep changes in our country will not slow down, on the contrary – there cannot be any talk about reaching an agreement with powers that for years treated Poland as their own private loot."

Premier Morawiecki van zijn kant sprak van "a misunderstanding". Er zijn echter heel wat instanties – afgezien van de Europese Commissie en het Europees Parlement, ook bijvoorbeeld de Venetiëcommissie van de Raad van Europa, Amnesty International en vertegenwoordigers van de rechterlijke macht over heel Europa – die zeggen dat er toch wel wat aan de hand is in Polen en dat het niet zomaar om een misverstand gaat. In hoeverre kan de spreker inschatten of Polen zal inbinden met de radicale hervormingen die werden doorgevoerd?

Heel wat hervormingen gaan niet alleen in tegen de Europese regels over de rechtsstaat, maar ook tegen de Poolse grondwet zelf. Er zijn bijvoorbeeld de arresten van het Grondwettelijk Hof die niet allemaal worden gepubliceerd en de hervorming van de Nationale Raad. Heeft Yves Wantens er zicht op in hoeverre men dat via grondwettelijke weg kan aanpassen?

Er komt op de Poolse openbare omroep heel wat propaganda rond de EU. Hoe schat de spreker de evolutie daar in? Er is internationaal heel wat kritiek gekomen op de 'Holocaustwet'. Hoe kijken de Polen daar zelf naar?

Wat kan of moet er gebeuren om Polen terug op het juiste pad te brengen? Er zijn een aantal opties via Europese partijen en fracties, maar het lid vreest dat daar weinig beweging in zit. Een budgettaire stok achter de deur zou wellicht kunnen helpen, maar die is er voorlopig niet. Misschien kan dat aangepast worden in het MFK waarover wordt onderhandeld. Haar fractie is er voorstander van dat cohesiefondsen worden verbonden aan bepaalde regels rond de rechtsstaat. De juridische instrumenten van de EC blijken onvoldoende te zijn, als men bijvoorbeeld kijkt naar Hongarije. Lidstaten vallen elkaar ook niet graag in het openbaar aan, vanuit de vrees dat zij de volgende keer aan de beurt zullen komen. De enige optie lijkt dat de lidstaten druk blijven zetten. Artikel 7 is daar een optie voor. De bal ligt nu eigenlijk in het kamp van de lidstaten. Op 27 februari 2018 is een vergadering gepland over de situatie rond Polen. De indieners van het voorstel van resolutie vragen om ook vanuit Vlaanderen en België een bepaald standpunt in te nemen. De vraag is dus vooral in hoeverre de spreker kan inschatten of Polen effectief zal inbinden inzake de hervorming. Zijzelf vreest dat Polen daar niet meteen toe geneigd is, gezien de recente uitspraken.

Ward Kennes vraagt naar de rol van de media. Zijn er voldoende vrije, kritische media? De Poolse regering komt blijkbaar af en toe terug op een aantal zaken of blijkbaar is er wel interne druk. Welke rol speelt de civil society van universiteiten, vakbonden, belangengroepen en ngo's? Kunnen zij hun rol spelen zoals dat in Europa eigenlijk wordt verwacht? Hoe kijkt de Poolse bevolking – en allicht moeten daarin groepen worden onderscheiden – naar die Europese procedures? Creëert dat anti-Europese gevoelens of klampen sommigen zich juist vast aan de Europese structuren? Wie ziet de Poolse regering op dit moment in Europa als zijn bondgenoten?

Karim Van Overmeire merkt op dat deze delicate discussie snel overslaat naar de interne politiek. Er werd al verwezen naar de Europese fracties en sommigen proberen misschien via dit voorstel van resolutie een bepaalde fractie in dit parlement te 'kietelen'. Hij zal daar zo weinig mogelijk op reageren. Ook zijn fractie heeft in het Europees Parlement ingestemd met het starten van de procedure. De EU is immers meer dan een vrijhandelszone. Het is ook een unie tussen lidstaten die een aantal waarden, principes en maatschappijmodellen delen. Wie lid wil zijn van de club moet die regels volgen en bij discussie daarover is het goed dat er procedures bestaan en dat er dialoog is.

Wat N-VA wel wat bevreemdt, is dat de EU in actie schiet als het gaat over een zeer complex verhaal van benoeming van rechters dat zich evengoed in de VS zou kunnen afspelen. Als een andere lidstaat echter de oproerpolitie loslaat op mensen die staan aan te schuiven aan de stembus en politici opsluit in de gevangenis, dan wordt er gezegd dat dit een interne kwestie is waarin niet wordt tussengekomen. Het is tegen die achtergrond dat N-VA ervoor pleit om die gemeenschappelijke principes te honoreren, maar dan wel in alle achtentwintig lidstaten. De vraag is bovendien niet of we het al dan niet eens zijn met die regering, maar wel of er fundamentele spelregels worden overtreden. In het Comité van de Regio's van de EU sprak het lid een Poolse collega, iemand van de oppositie. Gevraagd naar de situatie in Polen, zei die dat hij daarover zelfs niet één goed woord kon vertellen. Het lid denkt dat Polen een traditie heeft van sterke politieke polarisatie; het consensusmodel is er compleet afwezig. Wie de verkiezingen wint en de macht heeft, tracht vervolgens het hele systeem naar zijn hand te zetten, wat niet volgens de regels is. Deze regering doet dat, maar de vorige heeft dat ook gedaan en die daarvoor ook. Yves Wantens gaf aan dat men eigenlijk terug gaat naar wetten van 2009.

De kwestie over de concentratiekampen ligt inderdaad zeer gevoelig. De spreker is altijd al sterk geïnteresseerd geweest in de Poolse geschiedenis, waarin hij heel wat verbanden ziet met die van de Lage Landen. Die zitten gesandwichd tussen Engeland, Frankrijk en Duitsland, bij Polen gaat het om Duitsland, Rusland en Oostenrijk-Hongarije destijds. Een paar keer werd zelfs geprobeerd Polen als natie compleet te vernietigen. De laatste keer was dat tijdens de Tweede Wereldoorlog, waar het niet alleen de bedoeling van het naziregime was om de joden uit te roeien maar ook om Polen als natie te doen verdwijnen. Ook Rusland was erop uit Polen te vernietigen. De Tweede Wereldoorlog is begonnen om Polen en op het einde werd het land gevraagd 500 km op te schuiven samen met miljoenen gedeporteerde Polen. Zonder iets af te doen van het lijden van de joden daar, heeft Polen ook een zeer bewogen geschiedenis. West-Europa zou daar best ook wat aandacht voor hebben.

Wat is de mindset eigenlijk van de huidige Poolse regering? Het lid heeft de indruk dat deze toestand is begonnen als iets van meerderheid tegen oppositie dat nu een internationale component heeft gekregen, met Polen tegen de EU. Wordt dat ook in Polen zo gezien? Hoe zwaar schat men die druk in? Wordt dit als een detail beschouwd of gaat het om voorpaginanieuws?

Hoe oprecht is het Poolse charmeoffensief? En hoe staan de landen van de Visegrádgroep tegenover dit conflict? Het lijkt niet uitgesloten dat een dispuut tussen de EU en Polen uitdijt naar een conflict met vier lidstaten. Met daarnaast ook nog de problematiek van de brexit noopt dat toch tot enige voorzichtigheid.

Güler Turan stipt aan dat Europa volop bezig is met het MFK post 2020, de structuurfondsen en diverse sociale fondsen, met het oog op het leggen van de toekomstige socio-economische accenten. De EU houdt niet alleen lusten in, maar ook een aantal verplichtingen en lasten en aan het toekennen van financiële

middelen kunnen voorwaarden worden verbonden. Hoe schat de spreker de reactie in van Polen als Europa financieel zou optreden via de cohesiefondsen?

3. Antwoorden van Yves Wantens

Yves Wantens zal proberen een aantal vragen gebundeld te behandelen. Hij steekt van wal met de mindset van de huidige Poolse regering. De herschikking van de regering is er voor een deel ongetwijfeld gekomen om de buitenwereld een ander beeld van Polen te bieden. Vooral de vroegere ministers van Buitenlandse Zaken, Defensie en Milieu behoorden tot de zeer conservatieve vleugel binnen PiS. De Poolse regering zelf staat eerder kritisch tegenover Europa, terwijl de bevolking pro Europa is en zich wel degelijk bewust is van de voordelen van het EU-lidmaatschap.

Polen wil de rol spelen van voortrekker van de regio, de Visegrádlanden dus. Indien het tot een stemming zou komen over artikel 7, dan zal Hongarije zeker Polen steunen. Wellicht zullen ook Tsjechië, Roemenië en Slowakije dat doen. Ook bij de Baltische Staten zijn er wat vragen en voorts zou Polen ook lobbyen bij het VK en Spanje. Italië en Frankrijk zijn bijzonder kritisch en willen inderdaad in de toekomst de cohesiefondsen en andere fondsen daaraan koppelen. Bij het recente onderhoud tussen de Franse president Emmanuel Macron en de Poolse premier Mateusz Morawiecki, trok laatstgenoemde een parallel tussen de hervorming van de Franse justitie na de Tweede Wereldoorlog, met het Vichyregime, en de huidige Poolse hervormingen.

Na de verkiezingen bleek dat er grosso modo twee delen zijn in Polen: de oostelijke kant – met vooral platteland en kleinere steden – is in grote mate PiS-gezind, terwijl de westelijke kant – met steden als Warschau, Wrocław, Gdańsk, Krakau en Poznań – eerder liberaal getint is. Economisch doet Polen het momenteel zeer goed en de bevolking ligt er niet echt wakker van de politieke situatie. Een aantal thema's, zoals abortus, ligt wel gevoelig. Daaromtrent kunnen heel wat mensen worden gemobiliseerd en dat laat de regering niet onberoerd.

Momenteel zijn bij het parlement ook twee wetsontwerpen aanhangig omtrent herstelbetalingen in verband met Wereldoorlog II. De intentie bestaat om aan Duitsland nog ongeveer 1000 miljard dollar te vragen als herstelbetaling voor de geleden oorlogsschade. Ook dat is een gevoelige kwestie.

Een ander wetgevend initiatief, waarvoor ook Israël gevoelig is, gaat over de restitutie van gronden. Er wordt geprobeerd in beslag genomen eigendommen terug te geven aan overlevenden en hun families, maar dat is beperkt tot Poolse burgers. Heel wat overlevenden van de Holocaust zijn echter uitgeweken naar Israël of andere landen.

De vraag werd gesteld of Polen uiteindelijk zal inbinden. Het land geeft er de voorkeur aan dat het dossier rond de Rule of Law door het Europees Hof van Justitie zou worden behandeld en niet door de EC, al dan niet samen met het Europees Parlement. Om die reden is Polen momenteel volop bezig om aan andere landen het Poolse standpunt uit te leggen.

Een andere vraag betrof de propaganda in de media. Heel wat journalisten zijn opgestapt bij de Poolse openbare radio en televisie, nadat het bestuur daar werd hervormd. Er bestaan in Polen echter ook private media, zowel bij de geschreven pers als de televisie, en dat maakt het mogelijk verschillende klokken te horen. Er is wel een intentie om ook voor de privémedia de wetgeving wat bij te sturen, maar op dit ogenblik bestaat daar nog geen duidelijkheid over.

Ongeveer een jaar geleden is de Mediaraad in beroep gegaan tegen een artikel dat in een krant was geschreven. Dientengevolge werd een boete opgelegd van ongeveer 400.000 euro, waartegen heel wat reactie is gekomen, ook van de VS.

Verschillende groepen – oppositiepartijen, maar wellicht ook de ombudsman – zullen de geplande wetswijzigingen aankaarten bij het Grondwettelijk Hof en er zal moeten worden afgewacht wat dat zal opleveren. Wat de rol van de civil society betreft, wijst de spreker erop dat de protesten in juli 2017 en eerder rond abortus, duidelijk maken dat er nog een sterke civiele maatschappij is, zeker rond bepaalde thema's. Over andere thema's, bijvoorbeeld (im)migratie, is er in Polen vrij grote eensgezindheid. De parlementaire oppositie zit daar min of meer op dezelfde lijn als de meerderheid. Van dat thema ligt men duidelijk niet wakker in Polen.

Een ander aspect, waarnaar ook in het voorstel van resolutie wordt verwezen, is de intentie om de financiering van ngo's te wijzigen. De Poolse overheid wil andere klemtonen leggen, zoals overigens hier ook is gebeurd voor het federale beleid inzake ontwikkelingssamenwerking.

In december 2017 was de Britse premier Theresa May in Warschau, in verband met de brexit. Zij verklaarde toen dat alles wat met de Poolse grondwet heeft te maken, een interne zaak is van Polen. Spanje zit grosso modo op dezelfde lijn, om diverse redenen. Voor Polen was het dan weer wel een verrassing dat het, toen het een tegenkandidaat voorstelde om de Poolse president van de Europese Raad Donald Tusk te vervangen, alleen bleek te staan.

Aan eerste minister Morawiecki worden vier eigenschappen toegedicht in de media. Hij zou vooreerst een traditioneel iemand zijn, gelieerd aan Radio Maryja. In de zakenwereld – hij is een bankier – staat hij dan weer bekend als zeer liberaal. Op politiek gebied is hij conservatief en op internationaal vlak wordt hij als gematigd gezien. Het is iemand die zich goed weet te positioneren en er zal moeten blijken hoe een en ander verder loopt. Het is ook uitkijken naar de uitslag van de komende regionale en lokale verkiezingen, want die zal mee de richting bepalen van de strategie van alle partijen naar 2019 en 2020 toe. Bepaalde partijen zijn er zich terdege van bewust dat coalitievorming zal nodig zijn om in het parlement te geraken, ook al is er een hogere kiesdrempel voor coalities. Momenteel heeft PiS, samen met twee satellietpartijen, met 38 percent van de stemmen een volstreekte meerderheid van 236 zetels op 460. Bij de laatste verkiezingen was er een opkomst van ongeveer 48 percent van de stemgerechtigden. Zoals al vermeld, geven de peilingen momenteel een score van 48 percent voor de huidige meerderheid. Daarmee zou de voor een grondwetswijziging vereiste tweederdemeerderheid zeer dicht in de buurt komen.

Rik DAEMS,
voorzitter

Steve VANDENBERGHE,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

EC	Europese Commissie
EU	Europese Unie
IPN	Instituut voor Nationale Herinnering
MFK	meerjarig financieel kader
ngo	niet-gouvernementele organisatie
PiS	Recht en Rechtvaardigheid
PO	Burgerplatform
VK	Verenigd Koninkrijk
VN	Verenigde Naties
VS	Verenigde Staten